

Iwona Jacyna — LAS NIE OBRONI SIĘ SAM. Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1978, s. 242, cena 25 zł

Dziwna to książka, ale zarazem godna szerokiego rozpowszechnienia. Niektóre rozdziały czyta się w niej jak sensacyjną nowelę, inne jak urywki z przewodników lub podręczników przyrodniczych. Nie ważne jest jednak do jakiego typu literatury zaliczymy to opracowanie.

Jest oczywistym faktem, że Autorce przyświecała szczytna idea popularnego przedstawienia społeczeństwu niebezpieczeństwa jakie zagraża naturalnemu środowisku przyrodniczemu w kraju. Zagraża ono szczególnie w dobie przemożnego wpływu industrializacji, w warunkach związanych z nią przemian socjalnych (np. wyludnianie wsi i brak robotników do prac w leśnictwie i rolnictwie) oraz w okolicznościach licznych przemian organizacyjnych w całej gospodarce narodowej.

Autorka traktuje słusznie las jako zespół wysokiej roślinności mający zasadniczy wpływ na środowisko przyrodnicze. Na kanwie gospodarki w leśnictwie i przemyśle drzewnym przedstawia niepokój własny i społeczeństwa o stan naszych lasów. Podaje fakty i dane liczbowe, świadczące nierzadko o braku koordynacji poczynań gospodarczych, np. w zakresie lokalizacji przemysłu drzewnego lub w zakresie niewłaściwego nieraz wyrębu lasów — przykładowo po reorganizacji nadleśnictw, w byłym nadl. Bliżyn w r. 1973 (obecnie nadl. Skarżysko). Jednocześnie w miarę swojej znajomości zagadnień i uzyskiwanych informacji Autorka stara się przedstawić lub zasygnalizować przyczyny i okoliczności zaistniałych nieprawidłowości.

Treść książki ujęta w formę możliwie bezemocjonalną wzbudza w czytelniku nastrój często emocjonalny, zwłaszcza jeśli jest on związany z zagadnieniami ochrony środowiska, problema-

tyką turystyki i społecznego wykorzystania lasu oraz z zagadnieniami gospodarki w leśnictwie i drzewnictwie.

Wiele wiadomości zawartych w książce było przedmiotem wcześniejszych reportaży Autorki w latach 1975—76 na łamach „Życia Warszawy”, dodatku „Życie i Nowoczesność”. Reportaże te i artykuły dyskusyjne budziły u niektórych czytelników duże zainteresowanie i sympatię dla podjętych problemów, u innych wywołały nie zawsze słuszne rozgoryczenie lub nawet oburzenie.

Wydana obecnie książka powinna budzić szerokie refleksje u ludzi kierujących poszczególnymi odcinkami, a nawet całokształtem gospodarki, zwłaszcza na styku leśnictwa, rolnictwa, przemysłu, transportu, turystyki, ekonomiki, organizacji zarządzania itp.

Specjaliści z poszczególnych dziedzin gospodarki mogliby wnieść do omawianego opracowania wiele wyjaśniających uzupełnień, ale przecież książka ta nie rości sobie pretensji do opracowania naukowego lub zawodowego.

Jest rzeczą istotną, żeby książka i zawarte w niej rozważania były udostępnione szerszemu kręgowi społeczeństwa, a nie tylko młodzieży i osobom interesującym się poruszoną problematyką. Książka powinna trafić do komórek planowania, zarządzania i realizowania planów gospodarki krajowej.

W nie mniejszym stopniu opracowanie to powinno trafić do komórek administracji terenowej i aparatu społeczno-politycznego, które wywierają duży wpływ na planowanie, lokalizację i podejmowanie działań gospodarczych.

Stefan Graniczny

G. Olschowy — NATUR- UND UMWELTSCHULZ IN FÜNF KONTINENTEN (OCHRONA PRZYRODY I ŚRODOWISKA NA PIĘCIU KONTYNEN-

TACH). Paul Parey, Hamburg — Berlin 1976. S. 253, ryc. 207.

Książka, doskonale ilustrowana (głównie fotografiami), jest oparta na bogatym doświadczeniu Autora, zdobytym podczas licznych podróży naukowych, oraz na wynikach międzynarodowych konferencji i narad roboczych. Treść jest podzielona na 19 rozdziałów.

Erozja i ochrona gleby we Włoszech (18 s.). W rozdziale podano informacje ogólne, znaczenie i rozmiar erozji gleby we Włoszech, jej przyczyny i formy, stosowane środki ochronne oraz przykłady udanej rekultywacji.

Wrażenia z zagospodarowanych terenów Portugalii (8 s.). Charakterystyka klimatu atlantyckiego, rozwój zagospodarowania terenu, budownictwo a krajobraz, obszary nadbrzeżne oraz niezbędne środki do kształtowania krajobrazu.

Problemy krajobrazowe w Hiszpanii i Maroku (22 s.). Krótki rys historyczny, ubóstwo lasów i ponowne zalesianie, zmywanie gleby — ochrona gleby, zagadnienia gospodarki wodnej i ochro przed wiatrami; dawne i nowe kultury w Maroku, środowisko naturalne — geologia — gleba, klimat i roślinność, środki zmierzające do odbudowy krajobrazu.

Pielęgnowanie i odbudowa krajobrazu w Izraelu (15 s.). Dane krajobrazowo-ekologiczne kraju, zagadnienie wody, rekultywacja krajobrazu, ochrona przed wiatrem, ochrona gleby i ponowne zalesianie, zadania badawcze.

Dobra przyrodnicze i kulturowe Azji — Indie — Tajlandia — Nepal (16 s.). Ogólna charakterystyka regionu oraz omówienie wymienionych w tytule zagadnień w odniesieniu do poszczególnych krajów.

Wyspy Dalekiego Wschodu — Japonia — Tajwan — Bali (21 s.). Szerzej omówiono Japonię — ogólne wprowadzenie, obszary, przeludnione i przemysłowe, obszary rolnicze i zagospo-

darowane krajobrazy, parki narodowe i krajobrazy prawie naturalne, dobra kulturowe Japonii, kształcenie; krótka charakterystyka Tajwanu i Bali.

Zagadnienia ochrony środowiska w Stanach Zjednoczonych (8 s.). Scharakteryzowano dwa zagadnienia — rekultywację obszarów kopalnictwa odkrywkowego oraz środki zmierzające do utrzymania czystości powietrza.

Północnoamerykańskie parki narodowe — Kanada i Stany Zjednoczone (12 s.). Podano krótką charakterystykę parków oraz najważniejsze wyniki obrad II światowego kongresu poświęconego zagadnieniu parków narodowych.

Krajobrazy przyrodnicze i rezerwaty przyrody w Argentynie (10 s.). Ogólne informacje, praca Komitetu Ameryki Łacińskiej w zakresie ochrony przyrody i prawodawstwo amerykańskie, parki narodowe, rezerwaty zwierząt, zagadnienia ochrony przyrody i pielęgnowanie krajobrazu.

Wschodnioafrykańskie parki narodowe i rezerwaty zwierząt — Kenia i Tanzania (11 s.) Charakterystyka krajobrazu, parków narodowych, fauny i flory oraz zagadnienia ich zachowania (m. in. pomoc organizacji międzynarodowych).

Zair i jego parki narodowe (10 s.). Omówiono pokrótce kongres Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów, który odbył się w 1975 r. w Kinshasa w Zairze, scharakteryzowano przyrodę i gospodarkę kraju, działalność na polu ochrony przyrody i parki narodowe.

Rezerwaty przyrody i tereny wypoczynkowe na Węgrzech (6 s.). Charakterystyka chronionych obszarów, parku narodowego Hortobagy, terenów wypoczynkowych nad Balatonem i w Pilińskim Lesie Parkowym.

Zagadnienia i pielęgnowanie krajobrazu w Austrii (19 s.). Dość szczegółowo przedstawiono zagadnienia ochrony gleby — zadania Urzędu ds. Ochro-

ny Gleby, organizacja, badania i planowanie w tym zakresie oraz realizacja zalesień i zadrzewień glebochronnych. Omówiono zmiany w środowisku powodowane rozbudową elektrowni wodnych na Dunaju i niezbędne środki ochrony, szczególnie zagrożonego regionu Wachau.

Ochrona środowiska i parki narodowe w Czechosłowacji (8 s.). Omówiono zagadnienia bioindykatorów niszczenia krajobrazu, które były przedmiotem międzynarodowej konferencji w 1973 r. w Rudawach, szkody powodowane w tych górach przez dymy oraz kopalnie węgla brunatnego. Scharakteryzowano parki przyrody i parki narodowe w Słowacji.

Ochrona środowiska w regionach przemysłowych Polski (8 s.). Przedstawiono w zarysie działalność Instytutu Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze, w szczególności zagadnienia rekultywacji piaskowni i zalesiania hałd, oraz działalność Instytutu Kształtowania i Ochrony Środowiska AGH w Krakowie.

Ochrona przyrody i środowiska w Związku Radzieckim (12 s.). Scharakteryzowano ogólnie działalność w tym zakresie w Związku Radzieckim, zadania instytucji naukowych oraz przyrodę i krajobraz regionu Irkucka we Wschodniej Syberii i jezioro Bajkał.

Jeziora, wyspy i szkiery Skandynawii (17 s.). Ogólne informacje o Skandynawii, charakterystyka Kanału Gotajskiego, jeziora Mälaren, regionu Södermannland, krainy szkierów, działalność szwedzkiego Urzędu ds. Pielęgnowania Przyrody, ogólne informacje o Finlandii.

Kształtowanie krajobrazu i ochrona przyrody w Holandii (13 s.). Organizacja i finansowanie działalności w tym zakresie. Przykłady działalności: regulacja rzeczki Dinkel, ukształtowanie krajobrazu polderu Zuidersee, odbudowa zniszczonych wysp, urządzenie terenów wypoczynkowych. Działalność Instytutu Badań w dziedzinie Ochrony

Przyrody i Kształtowania Krajobrazu.

Anglia — kraj i pielęgnowanie krajobrazu (13 s.). Miasta — ogrody, przemysł a krajobraz, organizacja ochrony przyrody.

Jak z przedstawionej treści wynika, książka nie jest opracowaniem wyczerpującym zagadnienie, stanowi jednak — przydatny dla naukowców i praktyków — przegląd tego co się w świecie robi, aby chronić przyrodę i środowisko. Mimo wielkiej różnorodności przyrodniczych, gospodarczych i społecznych układów, przyczyny i skutki ekologiczne obciążenia środowiska są często takie same i dlatego fachowe wiadomości zawarte w książce mogą być pomocne w działaniach zmierzających do zachowania przyrody.

Stefan Łukomski

D. L. Hawksworth, F. Rose — LICHENS AS POLLUTION MONITORS (POROSTY JAKO INDYKATORY ZANIECZYSZCZEŃ). The Institute of Biology's Studies in Biology no. 66. Edward Arnold, Londyn 1976. S. 60, ryc. 17, tab. 8.

Broszura zawiera najnowsze wyniki badań nad porostami jako wskaźnikami zanieczyszczeń. Po ogólnym omówieniu porostów — definicja, partnerzy glonowi i partnerzy grzybowi, budowa, rozmnażanie — Autorzy scharakteryzowali wpływ najważniejszych zanieczyszczeń na porosty. Dwutlenek siarki — akumulacja siarki; wpływ na fotosyntezę i oddychanie; na żywotność; na preferencję substratu; mechanizm odporności. Z innych zanieczyszczeń uwzględniono dymy; fluorki; spaliny samochodowe, węglowodory i pyły; metale, radionuklidy i promieniowanie; środki chemiczne stosowane w rolnictwie; zanieczyszczenia wód słodkich i mórz. Ponadto omówiono inne czynniki zmieniające naturalne środowisko i przez to wpływające na rozprzestrze-